

**IMKONIYATI CHEKLANGAN SHAXSLARGA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI
YO'NALISHIDA TA'LIM BERISHDA YANGI INNOVATSOIN METODNI QO'LLASH VA
TAKOMILLASHTIRISH**

Farg'ona ICHSHUI kasb-hunar maktabi

Maxsus fan o'qituvchisi

Askarova Fotima Araboy qizi

Annotasiya: *Imkoniyati cheklangan shaxslarga axborot texnologiyalari yo'nalishida ta'lim berishda yangi innovatsion metodni qo'llash va takomillashtirish haqida ma'lumotlar berilgan.*

Kalit so'zlar: *Imkoniyati cheklangan shaxslar, axborot texnologiyalari, yangi innovatsion metod.*

Hozirgi kunda xar bitta inson dunyoga keldimi, kelajakda o'z o'rnini topishi lozim. Bunday holatlarda imkoniyati cheklangan shaxslarda ozgina qiyinchiliklar tug'iladi. Axborot texnologiyalarini kirib kelishi, bunday insonlarga dars jarayonlarida, masofaviy ta'limda nazariy va amaliy ko'nikmalarni olishlarida qulayliklar yaratildi.

Zamonaviy ta'limni raqamli axborotlashtirish sohasi keng qamrovli bo'lib, o'quv jarayonida va sinfdan tashqarida axborot texnologiyalaridan foydalanish, o'quvchilarni sinovdan o'tkazish, yutuqlarni qayd etish va hokazolarni o'z ichiga oladi. Uning asosiy maqsadi ta'lim va tarbiya jarayonining samaradorligini oshirishdan iborat. Kasb-hunar ta'limi maktablarida axborot texnologiyalari nafaqat intellektual salohiyatni rivojlantirishga yo'naltirilgan ta'limga uslubiy yondashuvlarni takomillashtirish, balki o'quvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirish uchun ham qo'llanilishi mumkin.

Innovatsiya (inglizcha innovation) - yangilik kiritish, yangilikdir. A.I. Prigojin innovatsiya deganda muayyan ijtimoiy birlikka - tashkilot, aholi, jamiyat, guruhga yangi, nisbatan turg'un unsurlarni kiritib boruvchi maqsadga muvofiq o'zgarishlarni tushunadi. Bu innovator faoliyatidir.

Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va o'quvchi faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish bo'lib, uni amalga oshirishda asosan interfaol metodlardan to'liq foydalaniladi.

Interfaol metodlar - bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi, ya'ni pedagogik ta'sir etish usullari bo'lib ta'lim mazmunining tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu metodlarning o'ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog o'quvchilarning birgalikda faoliyat ko'rsatishi orqali amalga oshiriladi.

Bunday pedagogik hamkorlik jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

* O'quvchining dars davomida befarqi bo'lmasligiga, mustaqil fikrlash, ijod etish va izlanishga majbur etish;

* O'quvchilarni o'quv jarayonida bilimga bo'lgan qiziqishlarini doimiy ravishda bo'lishini ta'minlash;

* O'quvchi o'quvchining bilimga bo'lgan qiziqishini mustaqil ravishda har bir masalaga ijodiy yondashgan holda kuchaytirishi;

* Pedagog va o'quvchining hamisha hamkorlikdagi faoliyatini tashkil etilishi.

Kasb-hunar maktablarida innovatsion faoliyatning sub'ekti o'qituvchi va uning shaxsiy imkoniyati hisoblanadi. Bunda o'qituvchi shaxsining ijtimoiy-madaniy, intellektual va axloqiy imkoniyatlari yuksak ahamiyatga molik bo'ladi.

S.M.Godninning ishlarida o'quvchining shaxsiy xislatlari pedagogik jarayonning sub'ekti sifatida yoritiladi. Unga quyidagilarni kiritadi: o'qitishning hozirgi va kelgusi bosqichlari uchun qabul qilingan o'quv - ta'biya jarayonining maqsadi, vazifasi va ko'rsatmalarini anglay bilish; intellektual mehnatning yangi tadbirlarini egallash; maqsadga muvofiq kasbiy o'z-o'zini tarbiyalash va mustaqil tahsil olish, qiyinchiliklarni a'lo darajada enga bilish, o'sish va mustahkam o'rin egallashning kengayayotgan intellektual va kasbiy imkoniyatlari, istiqbollari bilan qoniqish, o'zining sotsial roli funksiyasini bajarishida faol munosabatda bo'lish va hokazo.

Axborot texnologiyalari nogironlar va imkoniyati cheklangan o'quvchilarni reabilitatsiya qilishda alohida o'rin tutadi.

Kasb hunar maktabida, qoida tariqasida, turli anamal nogiron o'quvchilari, shuningdek, nogiron o'quvchilar o'qiydilar va har bir o'quvchi uchun, kasalligiga qarab, darsda ma'lum uslubiy usul va usullar qo'llaniladi. Tabiiyki, bu usullar eshitish, ko'rish, intellektga ega bo'lgan o'quvchilar uchun, shuningdek, tayanch-harakat tizimida buzilishlar bo'lgan odamlar uchun farq qiladi.

Nogiron o'quvchilar va nogiron bolalarni o'qitish va tarbiyalash jarayonida kompyuterdan maqsadli foydalanish o'quvchilarning individual ta'lim imkoniyatlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda, bolalarda huquqbuzarliklarni tuzatish va qoplash uchun maqbul psixologik-pedagogik sharoitlarni yaratishga imkon beradi. imkon qadar ko'p. Informatika darslarida axborot texnologiyalaridan foydalanishning asosiy yo'nalishlari quyidagilardan iborat:

- o'quvchilarning kuchli kompyuter ko'nikmalarini egallashlariga yordam berish, chunki ko'pchilik o'quvchilar uyda ta'lim olgan va ularda bilim yetishmaydi;

- elektron tashuvchilarda taqdim etilgan o'quv materialini o'rganish va tahlil qilish. Ko'rishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilar uchun barcha ma'ruza materiallari shriftni oshirish imkoniyati bilan elektron shaklda taqdim etiladi;

- "Mytest" test qobig'idan foydalanish o'quvchilarning intellektual qobiliyatlarini hisobga olgan holda tekshirish testlarini yaratishga imkon beradi, shu bilan birga nutq rivojlanishi buzilgan o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini tekshirishda qulaydir;

- kompyuter taqdimotini, shu jumladan interaktiv taqdimotni namoyish qilish. Imkoniyati cheklangan bolalarni tarbiyalashda axborot texnologiyalaridan foydalanishning asosiy afzalliklaridan biri ularning taqdim etilayotgan o'quv materialini tasavvur qilish

qobiliyatining kattaligidir va ma'lumotlarni vizual ko'rsatish insonning har qanday faoliyati samaradorligini oshirishga yordam beradi:

- elektron darsliklardan, internetdan AKTdan foydalanish;
- virtual laboratoriyalar, muzeylar;
- masofaviy ta'lim, elektron pochta.

O'qituvchi uchun darsning barcha bosqichlarida interfaol doskadan foydalanish, xususan, uni aks ettirish bosqichida foydalanish imkoniyati cheklangan o'quvchilar uchun muhim ahamiyatga ega bo'ldi.

Tayanch-harakat tizimida nuqsonlari bo'lgan o'quvchilar uchun MS Word matn muharririda, MS Excel elektron jadvalarida va hokazolarda ma'lumotlarni kiritishni osonlashtiradigan maxsus ishlab chiqilgan elektron laboratoriya va amaliy ishlar qo'llaniladi.

Shuni ta'kidlash kerakki, kollej o'quvchilari informatika va AKT, kasbiy faoliyatda axborot texnologiyalari, shuningdek, o'rganiladigan boshqa fanlar bo'yicha onlayn olimpiadalarda faol ishtirok etadilar. Shuningdek, ular axborot texnologiyalaridan foydalangan holda turli ilmiy-amaliy anjumanlarda qatnashadilar. Ko'pchilik o'quvchilar g'olib bo'ldi, bu esa o'quvchilarning ma'rifiy-psixologik motivatsiyasi, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Shunday qilib, informatika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalari imkoniyatlarini tatbiq etish o'quv faoliyati turlarini kengaytiradi, mavjudlarini takomillashtirish imkonini beradi va yangi tashkiliy shakllar va o'qitish usullarini yaratadi. Nogiron va nogiron bolalar uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalangan holda dars individuallikni rivojlantirishga, kasbiy reabilitatsiyaga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Полат Е.С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е.С. Полат. – 3-е изд. – М.: Академия, 2008. – 272 с.

2. Роберт И.В. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учеб.-метод. пособие для педагогических вузов / И.В. Роберт, С.В. Панюкова, А.А. Кузнецов и др. – М.: ИИО РАО, 2006. – 374 с.

3. <https://elib.buxdu.uz/index.php/pages/referatlar-mustaqil-ish-kurs-ishi/item/12355-ta-limda-innovatsiyalar-didaktik-o-yin-texnologiyasi>

4. <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-ta-limda-axborot-va-innovatsion-texnologiyalarining-o-rni>

5. Zokirov, S. I., Sobirov, M. N., Tursunov, H. K., & Sobirov, M. M. (2019). Development of a hybrid model of a thermophotogenerator and an empirical analysis of the dependence of the efficiency of a photocell on temperature. Journal of Tashkent Institute of Railway Engineers, 15(3), 49-57.

6. Горовик, А. А., & Турсунов, Х. Х. У. (2020). Применение средств визуальной разработки программ для обучения детей программированию на примере Scratch. *Universum: технические науки*, (8-1 (77)), 27-29.
7. Tursunov, N. N., & Hoshimov, U. S. (2022). TA'LIM TIZIMIDA KO'ZI OJIZ O'QUVCHILARNI INFORMATIKA VA AXBOROT TEXNOLOGIYALARI FANIDA O'QITISH TEXNOLOGIYALAR. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 1(5), 990-993.
8. Hamidullo o'g'li, T. N. (2022). HOZIRGI KUNNING DOLZARB IMKONIYATLARI. JAWS VA NVDA DASTURLARI. *Scientific Impulse*, 1(2), 535-537.
9. Hamidullo o'g'li, Tursunov Hojiakbar, and Boymuratov Erkin Kamolovich. "IMKONIYATI CHEKLANGAN O'QUVCHILAR BILAN ISHLASH TAJRIBASI." *Scientific Impulse* 1.7 (2023): 648-653.
10. Расулов, Х. (2021). Ҳуқуқий маданият: муаммонинг ижтимоий-сиёсий омиллари. *Общество и инновации*, 2(10/S), 335-342.
11. Ramazanovich, M. N., & Abdunazarovich, P. B. (2021). Protection of Family and Youth in the Constitution of the Republic of Uzbekistan. *Middle European Scientific Bulletin*, 18, 221-223.
12. Расулов, Х. М. (2021). ВЫБОРНЫЙ ЯВЛЕНИЕ И ПРОБЛЕМА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ЭЛЕКТРОКУЛЬТУРЫ НАСЕЛЕНИЯ. *Восточно-европейский научный журнал*, (11-6 (75)), 28-32.
13. Rasulov, N. M. (2021). ELECTION PHENOMENON I THE PROBLEM OF IMPROVING THE ELECTRIC CULTURE OF THE POPULATION. *ВОСТОЧНО ЕВРОПЕЙСКИЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ*, 75(part 6), 28.
14. Расулов, Х. М. (2022). СИЁСИЙ МУНОСАБАТЛАРДА СИЁСИЙ МАДАНИЯТ. *Academic research in educational sciences*, 3(NUU Conference 2), 863-867.
15. Rasulov, N. M. (2021). ELECTION PHENOMENON I THE PROBLEM OF IMPROVING THE ELECTRIC CULTURE OF THE POPULATION. *ВОСТОЧНО ЕВРОПЕЙСКИЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ*, 75(part 6), 28.
16. Расулов, Х. М. (2020). ТЕХНОЛОГИИ ОБЪЯСНИТЕЛЬНО-РЕПРОДУКТИВНОГО ОБУЧЕНИЯ. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (3), 45-49.
17. Расулов, Х. М. (2020). JAMOATCHILIK NAZORATI VA RAHBAR KADRLAR FAOLIYATI SIYOSIY-HUQUQIY MADANIYAT IFODASI SIFATIDA. *Журнал Социальных Исследований*, 3(4).
18. Расулов, Х. М. (2022). МАЪНАВИЙ ТАРФИБОТДА ИЛФОР ХОРИЖИЙ ТАЖРИБАЛАР. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10-2), 818-826.
18. Mamanovich, R. N. (2022). The mass media as a subject of political and legal propaganda. *European International Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 2(10), 122-19.
- Ramazanovich, N. M., & Mamanorov, K. (2022). CONSTITUTIONAL-LEGAL RELATIONS, THEIR SUBJECTS, OBJECTS AND TYPES. *Web of Scientist: International Scientific Research Journal*, 3(11), 747-756.

20. Normamat Mallaev Ramazanovich. (2022). CONSTITUTIONAL-LEGAL STATUS OF MASS MEDIA. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 3(11), 70–78.

21. Rasulov, H. M. (2021). ELECTION PHENOMENON I THE PROBLEM OF IMPROVING THE ELECTRIC CULTURE OF THE POPULATION. ВОСТОЧНО ЕВРОПЕЙСКИЙ НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ, 75(part 6), 28.

22. Ramazanovich, M. N., & Kabilovich, B. O. (2021). Constitutional and Legal Framework for Providing International Peace. Middle European Scientific Bulletin, 18, 218-220.

23. Хакимова, М. (2021). Ўзбекистонда миллатлараро тотувликни таъминлаш соҳасидаги устувор йўналишлар. Общество и инновации, 2(10/S), 261-267.

24. Normamat Mallaev Ramazanovich, & Khaitmurod Mamanorov. (2022). PECULIARITIES OF CONSTITUTIONAL-LEGAL RELATIONS. Emergent: Journal of Educational Discoveries and Lifelong Learning (EJEDL), 3(11), 89–94.

25. Ramazanovich, Mallaev N. "Comparative Analysis of National and Foreign Experiences on the Example of the Constitutional and Legal Basis of Ecological." International Journal of Innovations in Engineering Research and Technology, no. 2, 2020, pp. 1-5.

26. Normamat Mallaev Ramazanovich, IMPORTANCE AND ANALYSIS OF THE CONCEPT OF CIVIL RIGHTS , Web of Scientist: International Scientific Research Journal: Vol. 3 No. 10 (2022): was

27. Кушоков, С. (2021). Сополли ва Жарқўтон маданиятида дафн маросимлари. Общество и инновации, 2(11/S), 150-154.

28. Kushokov, S. Y. (2021). The Role of Zoroastrianism in the Ancient State of Bactria. World Bulletin of Social Sciences, 4(11), 69-72.

29. Yusupovich, K. S. (2020). The Emergence Of Religious Views Is Exemplified By The Southern Regions. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 2(10), 143-145.

30. Yusupovich, K. S. (2021). Қадимий Дафн Маросимларидаги Анъана Жараёнлари Ўзбекистон Жануби Мисолида. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI, 1(6), 72-77.

31. Сафарали, К. Ю. (2020). Чорвадор Қабилалар Дафн Маросимлари Ва Уларнинг Хусусиятлари. Взгляд В Прошлое, 3(4).

32. Сафарали, К. Ю., & Хуррамов, М. (2022). ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНING МАЛАЙЗИЯ ҲАМДА ИНДОНЕЗИЯ ДАВЛАТЛАРИ БИЛАН ИЖТИМОИЙ-ИҚТИСОДИЙ ВА МАДАНИЙ СОҲАЛАРДАГИ ҲАМКОРЛИГИ. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIIY JURNALI, 176-186.

33. Kushokov, S. Y., & Ahmedov, S. (2021). THE STRUCTURE OF TURKISH TRIBES IN CENTRAL ASIA AND ITS HISTORICAL IMPORTANCE. European Scholar Journal, 2 (10), 25-27.

Of Two Languages, Settlement And Livestock Tribes. The American Journal of Interdisciplinary.

34. Kushokov, S. Y., & Ahmedov, S. (2021). THE STRUCTURE OF TURKISH TRIBES IN CENTRAL ASIA AND ITS HISTORICAL IMPORTANCE. European Scholar Journal, 2 (10), 25-27. Of Two Languages, Settlement And Livestock Tribes. The American Journal of Interdisciplinary

35. Hamidullo o'g'li, T. H. (2022). NEYRON TARMOQLARNING TASNIFI. Scientific Impulse, 1(3), 757-763.